

CÂY THIÊNG CỦA NGƯỜI MÔNG

// Gái đẹp không biết làm lạnh cũng xấu/ Vợ hay không biết thêu lạnh thành tối” - ngay khi còn nhỏ những sơn nữ Mông đã được bà, được mẹ dặn dò như vậy. Phải chăng vì thế mà hình ảnh cô gái luôn tay xe lạnh, nổi sọng ngay cả khi lên nương, xuống chợ hay gặp bạn tình đã trở thành một biểu tượng đẹp cho nét hạnh của người phụ nữ Mông. Và cây lạnh (chaoz mangx hay còn có một tên gọi khác là cây ăma) chính là cây thiêng trong tín ngưỡng Mông, là tín hiệu văn hóa của tộc người này.

Người Mông từ bao đời luôn tự hào về truyền thống sử dụng vải lạnh, thứ chất liệu phân biệt họ với các dân tộc khác.

về ngự ở bàn thờ, đồng thời khi xuất hồn đi tìm hồn ma, hồn của thầy cúng cũng đi theo các sợi lanh để sang thế giới bên kia. Ngay cả trong lễ tang (ma tươi) người Mông khi mổ lợn, mổ trâu dâng cúng người chết, gia đình tang chủ phải buộc sợi lanh vào cổ trâu, lợn, nối với cổ tay người chết. Lanh còn là vật bảo vệ người Mông. Hàng năm, trước khi vào mùa phát nương, làm rẫy, đồng bào bao giờ cũng tổ chức lễ cúng bảo vệ hồn những người trong gia đình. Toàn bộ thành viên gia đình phải ở trong nhà khi làm lễ. Thầy cúng lấy sợi dây lanh bôi máu chó buộc xung quanh vách nhà với ý niệm hồn của mọi người được bảo vệ, không gặp tai nạn khi làm nương rẫy.

Cô dâu trước lúc lập gia đình được mẹ đẻ tặng cho bộ trang phục thêu bằng vải lanh và sau khi cưới, chính cô ấy cũng có nghĩa vụ tặng cho bố mẹ chồng trang phục vải lanh. Đây là bộ trang phục bố mẹ chồng cô sẽ mặc sang thế giới bên kia vì theo quan niệm của bà con Mông, người chết không mặc trang phục lanh, tổ tiên sẽ không nhận. Xuất phát từ quan niệm ấy mà người Mông coi sợi dây lanh là nhịp cầu dẫn đường, nối thế giới thực tại với thế giới tổ tiên, thần linh. Trong ngôi nhà của ông thầy cúng (saman) nào cũng được trang trí bằng sợi lanh vắt qua 4 cây tre được buộc ở bốn vị trí khác nhau. Họ giải thích rằng, các sợi lanh sẽ dẫn đường cho các hồn ma phụ tá thầy cúng từ thế giới siêu nhiên

Trong lễ giải hạn cho dòng họ, thầy cúng người Mông sẽ dùng một tấm vải lanh trắng nhúng nước thiêng cúng gà, cầu mong thần linh nhập vào tấm vải lanh và che trở cho các thành viên dòng họ. Kết thúc buổi lễ, trưởng họ dùng kéo cắt vải lanh thành nhiều mảnh phát cho từng hộ gia đình. Các gia đình chôn mảnh vải lanh trước cửa nhằm tạo ra bức tường vô hình ngăn chặn ma ác vào nhà. Riêng trưởng họ lại treo tấm vải lanh trước cửa chính trừ tà ma cho cả dòng họ.

Không chỉ đóng vai trò trong tín ngưỡng, lanh còn là chất liệu đặc sắc của văn hóa Mông. Từ đời sống thường ngày, lanh đã vào thơ ca trở thành biểu tượng của người phụ nữ, của tình yêu, niềm khát khao hạnh phúc. Biểu tượng cây lanh càng sâu sắc hơn khi cây lanh, vải lanh, sợi lanh được đặt ở vị trí trang trọng linh thiêng. Lanh thành cây thiêng, vật dẫn đường sang thế giới siêu nhiên, lanh là vũ khí thiêng trừ tà. Và hôm nay, mỗi khi ngược ngàn lên Tây Bắc, ta vẫn dễ dàng bắt gặp ở bất cứ đâu hình ảnh người phụ nữ Mông, lưng oằn quẩy tấu, bước đi miệt mài với cuộn lanh trên tay. Lanh chính là sự tiếp nối không ngừng dòng chảy đời sống vật chất và tinh thần phong phú của đồng bào Mông...

LỤC VĂN

